

Põhiseaduse muudatuste vastuvõtmine ja vaimulikele seaduses esitatud nõuded

Austatud usuliste ühenduste juhid

Riigikogu võttis 26. märtsil 2025 vastu muudatused Eesti Vabariigi põhiseaduses, mis seonduvad hääleõiguslikkusega kohalike omavalitsuste volikogude (KOV) valimistel. Kuivõrd kirikute ja koguduste seaduse (KiKoS) § 20 lõikest 1 tulenevalt on hääleõiguslikkus KOV valimistel seotud õigusega olla vaimulik, on muudatused tekitanud usulistes ühendustes küsimusi, mida alljärgnevalt peame vajalikuks selgitada.

KiKoS § 20 kehtiv redaktsioon ja selle rakendamise praktika

KiKoSe sätted, et vaimulikuks võib olla isik, kellel on hääleõigus kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel ning erandina sellest reeglist võib vaimulikuks olla isik, kellele on taotletud ja antud elamisluba, kehtivad juba 1993. aastast. Siiani ei ole nende sätete põhiseaduspärasust kahtluse alla seatud ning kõigi usuliste ühenduste vajadusi on nende sätete senine rakenduspraktika rahuldanud.

KiKoS § 20 „Vaimulik“ on kehtivas redaktsioonis järgmine:

- (1) Usulise ühenduse vaimulik võib olla isik, kellel on hääleõigus kohalike omavalitsuste valimistel. Vaimulikule esitatavad muud nõuded kehtestab usuline ühendus.*
- (2) Usulise ühenduse juhatusel on õigus kutsuda vaimulikku väljastpoolt Eestit ning taotleda töö- ja elamisluba välismaalasest vaimulikule vastavalt välismaalaste seaduses ja muudes õigusaktides sätestatule.*

KOV valimistel on tulenevalt valimisseadusest hääleõiguslikeks isikuteks Eesti kodanik ja Euroopa Liidu kodanik, kes on valimispäevaks saanud 16-aastaseks ja kelle püsiv elukoht asub vastavas vallas või linnas, ning nendele tingimustele vastav välismaalane, kes elab Eestis pikaajalise elaniku elamisloa või alalise elamisõiguse alusel.

KiKoS § 20 lõigete 1 ja 2 koostoimes on senine reaalne praktika olnud, et vaimulikeks on EV ja ELi kodanike kõrval saanud olla nii pikaajalise elaniku kui ka tähtajalise elamisloa alusel Eestis elavad isikud, samuti ka viisa alusel Eestis viibivad isikud. Seega on reaalne tõlgendus olnud läbi enam kui kolme aastakümne nii avar kui võimalik. Oluline on olnud, et vaimulikul oleks kehtiv seaduslik viibimisalus Eestis.

Seda avarat tõlgenduspraktikat arvestades ei oleks ka pärast põhiseaduse muudatuste jõustumist reaalselt ohtu, et osad vaimulikud võiksid kaotada õiguse olla vaimulik või et ei saaks ametisse asuda uusi vaimulikke, kuid õigusselguse huvides on siiski otstarbekas ja põhjendatud anda nendele sätetele uus sõnastus.

Põhiseaduse muudatuste vastuvõtmisest tulenevad sammud

Põhiseaduse muudatuste sisu ja jõustumine

KOV valimistel on hääleõiguslikeks selle KOV maa-alal püsivalt elavad Eesti kodanikud ja Euroopa Liidu kodanikud (2025. a sügisel toimuvatel valimistel viimast korda veel ka kodakondsuseta isikud), kes on vähemalt 16 aastat vanad. Seega kolmandate riikide kodanikel KOV valimistel edaspidi enam hääleõigust ei oleks.

Muudatused jõustuvad kolm kuud pärast nende väljakuulutamist Vabariigi Presidendi poolt, st 2025. a juuli I pooles (mõistagi eeldusel, et muudatused saavad välja kuulutatud; kodakondsuseta isikute hääletamisõiguse kadumist puudutav jõustub 1. märtsil 2026).

Seega ei muutu enne 2025. aasta juuli algust ka õiguslikus plaanis seondult vaimulikega mitte midagi.

KiKoSe § 20 lõigete 1 ja 2 muutmise menetlus

Tulenevalt põhiseaduses tehtud muudatustest vajab kindlasti muutmist KOV valimise seadus, mille osas menetletakse vastavat eraldi seaduseelnõu, ning on loogiline, et seondult hääleõiguslike isikute ringi muutumisega vajavad sama seaduseelnõu raames muutmist ka KiKoSe vastavad sätted, tagamaks, et vaimulikke puudutavad ametikriteeriumid ei muutuks senisest piiravamaks.

Siseministeerium on suhelnud sel teemal Riigikogu vastavate komisjonidega, täpsustamaks üldnimetatud muudatuste menetlemise kava. Kõnealused muudatused tehakse kindlasti enne juulikuud.

KiKoSe § 20 lõigete 1 ja 2 võimalike muudatuste sisu

Siseministeerium leiab, et vaimuliku ametikriteeriumide edasine seostamine hääleõiguslikkusega KOV valimistel ei ole vajalik ega põhjendatud.

Kuna juba siiani kehtiva rakenduspraktika aluseks on kriteerium, et vaimulik oleks Eestis viibimiseks seaduslik alus, siis sellisena see põhimõte võiks saada ka KiKoSe § 20 lõigete 1 ja 2 uues redaktsioonis sätestatud.

Peame oluliseks, et uue redaktsiooni sõnastamine toimuks koostöös ministeeriumi ja usuliste ühenduste vahel, mh et põhjendatud erijuhtumid ei jääks õiguslikult katmata. Sellega seoses suhtleme lähapäevil kindlasti nii Eesti Kirikute Nõukoguga kui ka suuremate usuliste ühendustega, arutamaks sätete uue sõnastuse üle.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Martin Tulit

usuasjade ja kodanikuühiskonna osakond
osakonnajuhataja